

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל
מלחמת ברק בסיסרא ושירת דבורה
 לפרשת בשלח

ותאמר לו לך ונאראך את-האיש אשר-אתה מבקש ונבא אליה והנה סיסרא נפל מת והינד ברכתו. כג ויכנע אלהים ביום ההוא את גבין מלך-כנען לפני בני ישראל. כד ותלך יד בני-ישראל הלוח וקשה על גבין מלך-כנען עד אשר הכריתו את גבין מלך-כנען.

א ותשר דבורה וברק בן-אבינעם ביום ההוא לאמר. ב בפרע פרות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'. ג שמעו מלכים האזינו רזנים אנכי לה' אנכי אשרה אנמר לה' אלקי ישראל. ד ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה גם-שמים נטפו גם-עבים נטפו מים. ה הרים נזלו מפני ה' זה סיני מפני ה' אלקי ישראל. ו בימי שמגר בן ענת בימי יעל חדלו ארחות והלכי נתיבות ולכו ארחות עקלקלות. ז חדלו פרזון בישראל חדלו עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל. ח לבחר אלקים חדשים אז לחם שערים מגן אם-גראה ורמח בארבעים אף בישראל. ט לפי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם ברכו ה' י רכבי אתנות חרות לשבי על-מדיו והלכי על-דרך שיחו. יא מקול מחצצים בין משאבים שם יתנו צדקות ה' צדקות פרזונו בישראל אז ירדו לשערים עם ה' יב עורי עורי דבורה עורי עורי דברי-שיר קום ברק ושבבה שפנדן בן אבינעם. יג אז ירד שריד לאדירים עם ה' ירד-לי בגבורים. יד מני אפרים שרשם בעמלק אחריך בנימין בעממיה מני מכיר ירדו מחקקים ומבולן משכים בשבט ספר. טו ושרי בישישכר עם-דברה וישישכר בן ברק בעמק שלח ברגליו בפלגות ראובן גדלים חקקי לב. טז למה ישבת בין המשפטים לשמע שרקות עדרים לפלגות ראובן גדולים חקקי לב. יז גלעד בעבר הירדן שכן ודן למה גיור אניות אשר ישב לחוף ימים ועל מפרציו ישכון. יח זבלון עם חרף נפשו למות ונפתלי על מרומי שדה. יט באו מלכים נלחמו אז נלחמו מלכי כנען בתענדן על-מי מגדו בצע כסף לא לקחו. כ מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם נלחמו עם סיסרא. כא נחל קישון גרפם נחל קדומים נחל קישון תדרכי נפשי עז. כב אז הלמו עקבי-סוס מדהרות דהרות אפיריו. כג אורו מרוז אמר מלאך ה' ארו ארו ישיבקה כי לא-באו לעזרת ה' לעזרת ה' בגבורים. כד תברך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל תברך. כה מים שאל חלב נתנה בספל אדירים הקריבה חמאה. כו ודה יתד ליתד תשלחנה וימינה להלמות עמלים והלמה סיסרא מחקה

1. שופטים פרקים ד' ו ה'

ד ודבורה אשה נביאה אשת לפידות היא שפטת את-ישראל בעת ההיא. ה והיא יושבת תחת-תמר דבורה בין הרמה ובין בית-אל בהר אפרים ויעלו אליה בני ישראל למשפט. ו ותשלח ותקרא לברק בן-אבינעם מקדש נפתלי ותאמר אליו הלא צנה יהנה אלהי-ישראל לך ומשכת בהר תבור ולקחת עמך עשרת אלפים איש מבני נפתלי ומבני זבלון. ז ומשכתי אלקי אל-נחל קישון את-סיסרא שר-צבא גבין ואת-רכבו ואת-המונו ונתתיחו בידך. ח ויאמר אליה ברק אם-תלכי עמי והלכתי ואם-לא תלכי עמי לא אלקי. ט ותאמר הלך אלקי עמך אפס כי לא תהיה תפארתך על-הדרך אשר אתה הולך כי בנד-אשה ימכר יהנה את-סיסרא ותקם דבורה ותלך עם-ברק קדשה. י ויזעק ברק את-זבולן ואת-נפתלי קדשה ויעל ברגליו עשרת אלפי איש ותעל עמו דבורה. יא וחבר הקיני נפרד מקינו מבני חבר חתן משה ויט אהלו עד-אילון בצענים (בצעננים) אשר את-קדש. יב ויגדו לסיסרא כי עלה ברק בן-אבינעם הר-תבור. יג ויזעק סיסרא את-כל-רכבו תשע מאות רכב ברזל ואת-כל-העם אשר אתו מחרשת הגוים אל-נחל קישון. יד ותאמר דברה אל-ברק קום כי זה היום אשר נתן יהנה את-סיסרא בידך הלא יהנה יצא לפניך וירד ברק מהר תבור ועשרת אלפים איש אחריו. טו ויהם יהנה את-סיסרא ואת-כל-הרכב ואת-כל-המחנה לפי-חרב לפני ברק וירד סיסרא מעל המרכבה וינס ברגליו. טז וברק רדף אחרי הרקב ואחרי המחנה עד חרשת הגוים ויפל כל-מחנה סיסרא לפי-חרב לא נשאר עד-אחד. יז וסיסרא נס ברגליו אל-אהל יעל אשת חבר הקיני כי שלום בין גבין מלך-חצור ובין בית חבר הקיני. יח ותצא יעל לקראת סיסרא ותאמר אליו סוּרָה אֲדִנִי סוּרָה אֲלִי אל-תירא וינסר אליה האהלה ותכסהו בשמיכה. יט ויאמר אליה השקיני נא מעט-מים כי צמאתי ותפתח את-נאוד החלב ותשקהו ותכסהו. כ ויאמר אליה עמד פתח האהל והיה אם-איש נבא ושאלך ואמר הנש-פה איש ואמרת אין. כא ותקח יעל אשת-חבר את-יתד האהל ותשם את-המקבת בדה ותבוא אליו בלאט ותתקע את-היתד ברכתו ותצנח בארץ והוא-נרדם ויזעף וימת. כב והנה ברק רדף את-סיסרא ותצא יעל לקראתו

לאור ההקבלות הלשוניות הרבות בין ההפטרות לפרשה, נראה שתוכנית ה' היתה להטביע את סיסרא על מרכבותיו בשיטפון פתאומי בנחל הקישון. כשם שמשא בהוראת ה' משך בתחבולה את המצרים ומרכבותיהם למלכודת המים שבים סוף - תפקידו של ברק היה להתבצר על הר התבור, וכך למשוך את סיסרא ומרכבותיו למלכודת המים שבבקעת כסולות - כתיאורה של דבורה "נחל קישון גררם" (ה', כא).

4. שופטים ז', ב:

"פן יתפאר עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי".

5. שופטים ד י"ד בהקבלה לפרשתנו:

"ותאמר- דברה אל-ברק קום כי זה היום אשר- נתן ה' את-סיסרא בידך הלא ה' נצא לפניך ויגד ברק מהר תבור ועשרת אלפים איש אחריו"
"ויאמר משה אל-העם אל-תיראו התיצבו וראו את-ישועת יהוה אשר-יעשה לכם היום כי אשר ראיתם את-מצרים היום לא תספו לראתם עוד עד-עולם: ה' ילחם לכם ואתם תחרשו".

6. ספר קדמוניות היהודים.

הרוח הדף את הגשם אל פני הכנענים והחשיך להם את הראייה במידה כזו שקשתותיהם וקלעיהם נעשו להם מיותרים וחיילי הרגלים לא יכלו להשתמש בחרבותיהם מפני הקור. לבני ישראל הזיקה הסערה פחות כי הייתה מאחוריהם. תבוסת הכנענים נבעה מהאי-סדר שהתחולל בשורותיהם, ורבים נפגעו ממרכבותיהם שלהם

7. שופטים ד א-ג:

"ויספו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ואהוד מת: וימגרם ה' ביד גבין מלך-כנען אשר מלך בחצור ושר-צבאו סיסרא והוא יושב בחרשת הגוזם: ויצעקו בני-ישראל אל-ה' כי תשע מאות רכב-ברזל לו והוא לחץ את-בני ישראל בחזקה עשרים שנה"

8. מכילתא דרבי ישמעאל בשלח, ה.

כשם שעשה הקב"ה נסים לישראל על הים על ידי שבת יהודה ובנימין, כך עשה להם לישראל נסים על ידי שרי זבולון ונפתלי בימי דבורה וברק.

9. תהילים פג, ב-ג:

"אלוקים אל-דמי-לך; אל-תחרש ואל תשקט אל. כי-הנה אויבך יחמיו ומשנאיך נשאו ראש ... עשה-להם כמדון, כסיסרא קבין, בנחל קישון"

ראשו ומחצה וחלפה רקתו. כז בין רגליה פרע נפל שקב בין רגליה פרע נפל באשר פרע שם נפל שדוד. כח בעד החלון נשקפה ותבב אם סיסרא בעד האשנב מדוע בשש רכבו לבוא מדוע אחרו פעמי מרכבותיו. כט חכמות שרותיה תענינה אף-היא תשיב אמריה לה. ל הלא ימצאו יחלקו שלל רחם רחמתיים לראש גבר שלל צבעים לסיסרא שלל צבעים רקמה צבע רקמתיים לצוארי שלל. לא פן יאבדו כל-אויבך ה' ואהביו קצאת השמש בגברתו ותשקט הארץ ארבעים שנה.

2. מקבילות בין הפרשה להפטרות:

המילה "ויהם" מופיעה בשמות י"ד כד:

"ויהי באשמרת הבקר וישקף ה' אל-מחנה מצרים בעמוד אש וענן ויהם את מחנה מצרים: ויסר את אפן מרכבתיו וינהגו בכבדת ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל כי ה' ילחם להם במצרים"
ובשופטים ד' טו:

"ויהם ה' את-סיסרא ואת-כל-הרכב ואת-כל-המחנה לפי-חרב לפני ברק ויגד סיסרא מעל המרכבה וינס ברגליו"

סיום הקרב מתואר באותן מילים בדיוק - שמות י"ד כח:
"ווישבו המים ויכסו את-הרכב ואת-הפרשים לכל חיל פרעה הבאים אחריהם בים לא-נשאר בהם עד-אחד"
ובשופטים ד' טז:

"ויברק רדף אחרי הרכב ואחרי המחנה עד חרשת הגוזם ויפל כל-מחנה סיסרא לפי-חרב לא נשאר עד-אחד"
איזכור השלל:

"הלא ימצאו יחלקו שלל רחם רחמתיים לראש גבר שלל צבעים לסיסרא שלל צבעים רקמה צבע רקמתיים לצוארי שלל"

"אמר אויב ארדף אשיג אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי"

3. אדם זרטל בראיון על ספרו "סודו של סיסרא":

"מצאנו עיר שלמה, עם בתי מגורים, אזור מלאכה, שער ויבית מושל... אל-אחווט לא התאימה לשום דגם מקומי - יש בה מסדרונות ובקתות אבן מסוגים שאין במזרח התיכון של אותה תקופה, וגם החומה הייתה מעוצבת כגלים. חיפשו מקור חיצוני לבנייה כזו והגענו לאי סרדיניה, שם התפתחה לפני 3,500 שנה תרבות הנקראת 'נוראגים' עם בניינים כאלה בדיוק ... מתברר שבמקביל לכניסת הישראלים לאזור מכיוון מזרח, הגיעו לכנען גויי הים ממערב, כדי להילחם במצרים. ביניהם היו הפלשתים ועוד שבט שנקרא 'שרדנה'. אמנם הוצע כבר שמוצאם מסרדיניה, אבל עד לאחרונה לא נמצא לכך זכר. הממצאים באל-אחווט הם ארכיטקטורה ממוצא סרדי מובהק. ידוע המצרים הושיבו את ה'שרדנה' כשכירי חרב, אבל אח"כ הם יצאו לעצמאות והקימו להם יישובים מבוצרים."

איתן פינקלשטיין: